

Kuntalaisaloite Ylivieskan kyläkoulujen säilyttäminen

Kaupunginhallitus 24.02.2025 § 55
16/12.00.00/2025

Valmistelija

vs. hallintojohtaja Marjaana Haapakoski

Kuntalain 23§ mukaan kunnan asukkaalla on aloiteoikeus. Jos aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia kaupungin asukkaista, aloite on kuuden kuukauden kuluessa vireille tulosta otettava toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Kuntalaisaloitteen on allekirjoittanut 806 Ylivieskan kaupungin asukasta, joka on 7,0% kaupungin asukkaista.

Aloite luotu Kuntalaisaloite.fi-palveluun 23.11.2024. Aloitteen julkaisupäivämäärä 25.11.2024.

Ylivieskan kaupunginvaltuusto on 11.11.24 kokouksessaan linjannut, että Niemelän- ja Ojakylän kouluja aloitetaan lakkauttamaan vuodesta 2026 alkaen.

Tämän kuntalaisaloitteen myötä haluamme muutoksen tähän valtuuston päätökseen niin, että kyseessä olevien kyläkoulujen säilyminen taataan oppilasalarajan ehdoin.

Perustelut:

1) Päätös on Ylivieskan 2023-2030 elinvoimastrategian vastainen, johon on kirjattuna kaupungin vahvuuksiin mm. "Elinvoimaiset kylät". Kyläkoulujen lakkautuksilla kyseisten sivukyliä elinvoima ja houkuttelevuus kuihdutettaisiin, ja olisi näin ollen ristiriitaista kaupungin laatiman strategian kanssa. Elinvoimaisten sivukyliä kuihduttamisella olisi myös negatiiviset vaikutukset Ylivieskan imagoon ja houkuttelevuuteen lapsiperheitä ajatellen.

2) Kyläkoulujen lakkautuksien myötä eri sivukyliä asukkaat ja veronmaksajat asettuisivat eriarvoiseen asemaan. Samaiset päättäjät ovat kaksi vuotta sitten päättäneet rakentaa Vähäkankaan uuden kyläkoulun, ja näin ollen tukea Vähäkankaan sivukylää ja sen elinvoimaa miljoonien investoinnilla kaupungin strategian mukaisesti. Myös muita elinvoimaisia sivukyliä ja niiden kouluja tulee tukea tasavertaisuuden vuoksi, eikä lakkauttaa.

3) Niemelän- ja Ojakylän koulujen lakkauttaminen ei ole perusteltua tämänhetkisten oppilasmääräennusteiden mukaan, koska oppilasmäärät eivät laske lähitulevaisuudessa merkittävästi verrattuna keskustan kouluihin. Näin ollen myöskään kyseisten kyläkoulujen oppilaita ei saada mahtumaan järkevästi muihin kouluihin niin, että siitä ei aiheutuisi merkittävää haittaa perheille ja kaverisuhteille.

4) Valtuuston 11.11.2024 päätös on selkeästi tehtyjen selvitysten perusteella koulujen lakkautuspäätös, jolla on jo oikeusvaikutuksia asianosaisiin. Valtuuston päätöksen esittelytekstistä ja päätöksestä puuttuu teksti ohjaavuudesta päätöksen sisältäessä kouluista selkeän sanamuodon lakkaamisesta päivämäärineen. Kyseessä on siis hallintopäätös, jonka tulisi olla valitusoikeudellinen päätös. Lisäksi valmisteluun on osallistunut esteellisiä henkilöitä jo ohjausryhmän ajalta. Ohjausryhmä on vaikuttanut merkittävästi lopputulokseen. Päätökseen tulisi soveltaa itseoikaisua, jotta kuntalaisten oikeudet toteutuvat hallintopäätöksen osalta.

5) Talousvaikutukset. Lähtökohtaisesti valtuuston tulee tarkastella ei lakisääteisten palveluiden supistamista ja säästötoimenpiteitä, eikä niistä ole tehty ensisijaisesti yhtä kattavia selvityksiä. Lapsen etu tulee asettaa päätöksenteossa etusijalle.

Ehdotuksemme mukaan asia tulee saattaa edellä mainituin perustein uudelleen valtuuston käsiteltäväksi.

Vastaus

Kuntastrategian tarkoitus on ohjata kunnan toimintaa ja päätöksentekoa pitkällä aikavälillä. Kuntastrategia tulee tarkistaa vähintään kerran valtuustokaudessa, jotta se pystyy vastaamaan kunnan muuttuvia tarpeita. Ylivieskan kaupungin strategia on kirjattu vuosille 2023-2030, se on nykyisen valtuuston luoma ja päättämä. Kaupungin elinvoimastrategiassa 2023-2030 on mainittu SWOT-analyysissä vahvuuksissa elinvoimaiset kylät. Elinvoimastrategia tarkentaa kaupungin strategiaa elinvoimapalveluiden toimialan osalta. Elinvoimastrategiassa suunnitellaan kaupungin elinvoimapalveluiden toimenpiteitä ja resurssien kohdentamista yritysten menestymisen, alueen elinvoimaisuuden ja työllisyyden edistämiseksi.

Elinvoimaisuus kylässä ilmenee monin eri tavoin, kuten aktiivisena yhteisötoimintana, paikallisina palveluina, yritystoimintana ja tapahtumina. Kylä voi olla elinvoimainen, vaikka siellä ei olisi omaa kyläkoulua, jos sen asukkaat ovat sitoutuneita kehittämään ja ylläpitämään kylän elinvoimaa muilla tavoin.

Kaupunki kannustaa kyliänsä elinvoiman ylläpitämiseen ja tukee kyliä siinä. Kylille voidaan suunnata kehittämisen toimenpiteitä, jotta sivukylien asukkaat eivät koe eriarvoisuutta. Eriarvoisuuden tunne voi ilmetä asenteissa ja päätöksenteossa, mikä itsessään voi vaikeuttaa sivukylien asukkaiden elämää ja osallistumismahdollisuuden tunnetta.

Kaupunginhallitus on päätöksellään 18.09.2023 § 241 käynnistänyt varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden palvelutarve- ja palveluverkkoselvityksen. Päätöksellä perustettu viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä koostuva ohjausryhmä on työskennellyt ja kokoontunut säännöllisesti. Tavoitteena on, että valtuusto saa palvelutarve- ja palveluverkkoselvityksen käsiteltäväkseen kevätkauden 2024 aikana. Kaupunginvaltuuston 11.11.2024 päätetyn pykälän esittelytekstissä on kerrottu, että käsittelyssä oleva palveluverkkoselvitys on luonteeltaan valtuuston päätöksentekoa ohjaava linjaus, ei valituksenalainen valtuuston lopullinen päätös. Kouluverkkoon ja yksittäisiin kouluihin liittyvä päätöksenteko etenee aikanaan erillisen päätöksenteon kautta. Esim. yksittäisen koulun lakkauttaminen edellyttää muutokseen liittyvän talousarviovalmistelun, yhteistoimintaneuvottelut, henkilöstön ja kuntalaisten kuulemisen sekä mahdollisen vaikutusarvioinnin ennen valtuuston lopullista valituksenalaista päätöstä. Lisäksi pöytäkirjojen päätösteksteissä on kirjoitettuna ja päätettynä ja kaupunginvaltuustolle esitettynä palveluverkon sopeuttamisen toimeenpanosuunnitelman laatiminen, ei erillinen yksittäisen koulun lakkauttamispäätös.

Hallintopäätös on viranomaisen tekemä kirjallinen ratkaisu, joka koskee yksittäisen henkilön oikeuksia tai velvollisuuksia. Hallintopäätöksellä perustetaan, muutetaan tai poistetaan näitä oikeuksia tai velvollisuuksia.

Se on yksipuolinen toimi, jossa viranomainen käyttää julkista yksittäiseen konkreettiseen tapaukseen. Valtuuston 11.11.2024 tekemä toimeenpanosuunnitelman tekemisen päätös ei muuta, poista tai luo oikeuksia tai velvollisuuksia koulujen osalta vielä tässä hetkessä.

Ohjausryhmän kokoonpanon esteellisyys on sitä nimettäessä arvioitu eikä siltä osin ole esteellisyyksiä todettu yksittäisten ohjausryhmän jäsenten osalta. Ohjausryhmän kokoonpano on koostunut pääosin luottamushenkilöistä ja virkamiehistä sekä erikseen kutsuttavista asiantuntijoista. Ohjausryhmän jäseniä ovat kaupunginhallituksen jäsenet, kaupunginvaltuuston puheenjohtajat, sivistyslautakunnan puheenjohtaja, sivistyslautakunnan varapuheenjohtaja, kaupunginjohtaja ja sivistyspalveluiden talouspäällikkö.

Kouluverkkoratkaisua joudutaan käsittelemään myös talouden näkökulmasta. Säästötavoite koko kaupungin tasolla on ollut n. 1,6 miljoonaa euroa vuositasolla. Toimintamenojen kasvaessa ja valtionosuuksien ja toimintatulojen kehityksen jäädessä vaisuksi kaupungin tuloslaskelma on alijäämäinen. Talousarvion pohjana oleva sopeutusohjelma helpottaa kuitenkin edelleen sopeuttamista vuodesta 2026 lähtien.

Ylivieskassa on tehty sivistyspalveluiden palveluverkkoselvitys ja tilastojen mukaan lasten määrä vähenee 575 lapsella vuoteen 2031. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Ylivieskan perusopetuksen oppilaspaikkoja tarvitaan vuosikymmenen lopussa neljännes vähemmän kuin tällä hetkellä. 2030-luvulle siirryttäessä, Ylivieskan kaupungin perusopetuksen vuosiluokkien 1-6 palvelutarve on laskenut kolmanneksella. Kouluverkkoa tarkasteltaessa kohdistuu oppilasmäärän väheneminen melko tasaisesti Ylivieskan kaikkiin kouluihin. Lasten määrän vähentyminen näkyy myös valtionosuuksien vähentymisenä, joten se vaatii talouden sopeutusta. Vuodelle 2025 ja suunnitelmakaudelle on tunnistettu koulutuspalveluiden järjestämisen taloudelliset haasteet ja selvästi vähenevä oppilasmäärä. Osana talouden sopeuttamista on laadittu kehittämisohjelma, jolla pyritään kuromaan kiinni toiminnan ja taloussuunnittelun välistä kuilua ja myös etupainotteisesti varautumaan vähenevään oppilasmäärään. Kyseessä on talouden tasapainottamisohjelma, jolla käytännössä sopeutetaan toimenpiteillä koulutuspalveluiden toimintaa vastaamaan käytössä olevia resursseja. Kaikissa lakkauttamisissa pyritään huomioimaan se, että mikäli lapsi ei ole koulukuljetuksen piirissä, vastaanottava koulu olisi maantieteellisesti seuraavaksi lähin koulu.

Esittelijä kaupunginjohtaja Maria Sorvisto

Päätösehdotus Kaupunginhallitus
1. merkitsee kuntalaisaloitteeseen annetun vastauksen tiedoksi,
2. lähettää aloitteen kaupunginvaltuuston käsittelyyn,
3. esittää kaupunginvaltuustolle, että se toteaa kuntalaisaloitteen loppuunkäsittellyksi.

Asian käsittely Vs. sivistysjohtaja Saarela saapui asiakohdan käsittelyyn klo 14:19.

Keskustelun aikana Laakkonen Tanja antoi pohjaehdotuksesta poikkeavan muutosesityksen kohtaan 3. Kaupunginhallitus esittää valtuustolle, että kyläkoulujen lakkauttamisessa noudatetaan oppilasraja-ehtoa (48). Jaatinen, Hirvelä ja Häggman kannattivat Laakkosen esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että on annettu pohjaehdotuksesta poikkeava kannatettu esitys, joten on äänestettävä. Puheenjohtajan ehdotus äänestämisestä kättennostolla hyväksyttiin yksimielisesti.

Kaupunginhallituksen pohjaesitys (JAA) ja Laakkosen tekemä vastaesitys (EI). JAA äänen antoivat Alanen, Haapakoski P, Löytynoja, Uusikylä ja Kangaskorte. EI äänen antoivat Hirvelä, Häggman, Jaatinen ja Laakkonen.

Vs. sivistysjohtaja Saarela poistui kokouksesta klo 14:22.

Päätös

Puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen päätökseksi tulleen kaupunginjohtajan pohjaehdotus äänin 5-4.

Kaupunginhallitus

1. merkitsi kuntalaisaloitteeseen annetun vastauksen tiedoksi,
2. lähettää aloitteen kaupunginvaltuuston käsittelyyn,
3. esittää kaupunginvaltuustolle, että se toteaa kuntalaisaloitteen loppuunkäsittelyksi.